

- S u c h Jan, S z c z e ś n i a k Małgorzata, S z c z u c i ń s k i Antoni: Filozofia kosmologii, Poznań: Wdawnicwo Naukowe IF UAM 2000.
- S z c z u c i ń s k i Antoni: Problem wielości wszechświatów, [w:] Jan S u c h, Małgorzata S z c z e ś n i a k, Antoni S z c z u c i ń s k i: Filozofia kosmologii, Poznań: Wydawnictwo Naukowe IF UAM 2000, s. 186-197.
- T e m p c z y k Michał: Fizyka a świat realny. Elementy filozofii fizyki, Warszawa: PWN 1991².
- T e m p c z y k Michał: Kosmologia jako samodzielna nauka przyrodnicza, „Człowiek i Światopogląd” 11 (1986), s. 74-89.
- T e m p c z y k Michał: Strukturalna jedność świata, Warszawa: PWN 1981.
- T u r e k Józef: Czy kosmiczne koincydencje są rzeczywiście subtelnie dostrojone?, [w:] Wokół ewolucji i ewolucjonizmu. Dylematy biologów, filozofów i fizyków, red. Zdzisław Błaszczak, Antoni Szczuciński, Poznań: UAM 2010, s. 119-141.
- T u r e k Józef: Filozofia kosmologii – zarys problematyki, „Roczniki Filozoficzne” 53 (2005), nr 2, s. 269-308.
- T u r e k Józef: Filozoficzne interpretacje faktów naukowych, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009.
- T u r e k Józef: Filozoficzne wyjaśnianie subtelnych dostrojzeń wszechświata do życia biologicznego, [w:] Teoria ewolucji a wiara chrześcijan, red. Edward Wiszowaty, Katarzyna Parzych-Blakiewicz, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego 2010, s. 130-158.
- T u r e k Józef: Kosmiczne uwarunkowania ewolucji biologicznej, „Forum Teologiczne” 9 (2008), s. 55-68.
- T u r e k Józef: Otwartość filozofii przyrody na nauki szczegółowe w ujęciu Stanisława Mazierskiego, „Roczniki Filozoficzne” 45 (1997), z. 3, s. 21-48.
- T u r e k Józef: Wszechświat, [w:] Leksykon filozofii klasycznej, red. Józef Herbut, Lublin: TN KUL 1997, s. 543.
- T u r e k Józef: Wyjaśnianie antropiczne w kosmologii, „Roczniki Filozoficzne” 54 (2006), nr 2, s. 267-298
- W e i n b e r g Steven: Sen o teorii wszystkiego, tł. P. Amsterdamski, Warszawa: Alkazar 1994.
- W i g n e r Eugene P.: Niepojęta skuteczność matematyki w naukach przyrodniczych, „Zagadnienia Filozoficzne w Nauce” 13 (1991), s. 5-18.

ARGUMENTY KOSMOLOGICZNE W UZASADNIANIU TEZY O JEDNOŚCI WSZECHŚWIATA

Streszczenie

Współczesna kosmologia wskazuje na pewne przejawy jedności Wszechświata, np. uniwersalność praw przyrody, globalną czasoprzestrzeń, możliwość wyróżnienia uniwersalnego czasu i jednej, wspólnej historii, czy też ścisłe zależności między parametrami kosmologicznymi i stałymi fizycznymi a faktem istnienia życia. Wykorzystanie metody abstrakcji i wnioskowania analogicznego w analizie własności Wszechświata pozwalają, bez naruszania zasady autonomiczności nauki i filozofii, zasadnie argumentować za tezą o jego nomologicznej jedności. Z drugiej strony w kosmologii przyjmuje się założenia związane z określeniem przedmiotu jej badań oraz warunkujące jej uprawianie. Ich podstawą jest przekonanie o stałym, niezależnym od czasu i miejsca, sposobie funkcjonowania przyrody. Pozwala to na formułowanie opisujących ją niezmiennych czasoprzestrzennie praw i ekstrapolowanie ich na cały Wszechświat. Uzasadnieniem takiej praktyki badawczej jest zgodność konstruowanych modeli kosmologicznych z obserwacją, efektywność wyjaśniania problemów badawczych, spójność z innymi działami wiedzy przyrodniczej oraz sukcesy programów unifikacyjnych i badań interdyscyplinarnych.

COSMOLOGICAL ARGUMENTS
IN JUSTIFICATION A THESIS OF THE UNITY OF THE UNIVERSE

S u m m a r y

The modern cosmology indicates some manifestations of the unity of the Universe, such as: the generality of the laws of nature, global space-time, the ability to distinguish universal time and the common history, or the close relationship between cosmological parameters and physical constants and the fact of the existence of life. The use of abstraction method and analogue reasoning in the analysis of properties of the Universe allows, without violating the principle of the autonomy of science and philosophy, to reasonably argue the thesis of his nomological unity. On the other hand, in the cosmology some assumptions related to the determination of the subject of the research and enabling the research practice are assumed. These assumptions are founded on a conviction of the constant, independent of time and place, way of functioning of nature. This allows formulating of the invariant laws of nature and extrapolating them to the entire Universe. This practice is justified by the consistency of cosmological models with the observation, the effectiveness of an explanation of scientific problems, the coherence of other fields of natural knowledge and the success of the unification programs and interdisciplinary research.

Summarised by Rev. Dariusz Dąbek

Słowa kluczowe: jedność Wszechświata, prawa przyrody, modele kosmologiczne, filozoficzne założenia w kosmologii, relacja nauka-filozofia.

Key words: unity of the Universe, laws of nature, cosmological models, philosophical assumptions in cosmology, science-philosophy relation.

Information about Author: Rev. DARIUSZ DĄBEK, PhD—Department of Philosophy of Religion, Faculty of Philosophy, John Paul II Catholic University of Lublin; address for correspondence: Radziszewskiego 7, PL 20-039 Lublin; e-mail: dabek@kul.pl